

ЗЕМЛЕДЕДЕТЕЛСТВОТО

ЗАЩИТА

В „Земледелска Защита“ излиза веднъж въ седмицата.
Цѣната на вѣстника е за година 6 лева въ прѣдплата. На ученици се отстъпва за 5 лева. За странство се прибавятъ само пощенскитѣ разности.

Всичко което се отнася до вѣстника се испраша до администрацията въ гр. Плевенъ.

За частни обявления се плаща по 2½ ст. на дума въ последната страница, а на първа по 5 ст. Обявления отъ сѣдебнитѣ пристави се помѣстватъ по особено споразумение.

Неплатени писма не се приематъ и необнародвани ржкописи не се връщатъ, освѣнъ ако сж придружени съ пощенска марка.

ОРГАНЪ НА ВЪЛГАРСКИЙ ЗЕМЛЕДЕЛСКИ СЪЮЗЪ.

Умоляватъ се онѣзи отъ абонатитѣ ни, които сж ни прѣдплатили само за първото полугодие отъ втората година на вѣстника да прѣдплатятъ и за второто полугодие, иначе вѣстника ще спрѣмъ, понеже срока 6 Мартъ е истекълъ.
Отъ Редакцията.

По реорганизирането на селскитѣ ни стопанства.

Безспоренъ фактъ е, че нашия поминъкъ, а най вече нашето земледѣлие, отъ десетина години насамъ, прѣкарва тежка и почги вече непоносима криза. Причинитѣ на тази криза сж разнообразни и многобройни; обаче, не подлежи на никакво усървание, че една отъ най главнитѣ причини е тази, че нашия селянинъ — земледѣлецъ не стопанствува съгласно съществуващитѣ естествени и икономически условия и не умѣе да измѣнява направлението на стопанството си спорѣдъ изискванията на пазара. Това не приспособяване на нашия земледѣлецъ къмъ новитѣ условия е главната причина, гдѣто производителността на земята ни е паднала толкова ниско, а въ послѣдствие отъ това — паданието на рента отъ земята и обезцѣпяването на последната.

Това е било, до колкото знаемъ, главното съображение на земледѣлския съюзъ, гдѣто между многото свои важни искания е поставилъ и слѣдующето: *Препоръчването на селскитѣ ни стопанства въ смисълъ да се повиши тѣхната производителностъ.* Отъ това явно личи, че земледѣлския съюзъ напълно е признавалъ това силно и гибелно за страната ни намаление производителността на земята ни, затова настоява за прѣобразуването на селскитѣ ни стопанства, за да може да се повдигне тѣхната производителностъ, спорѣдъ нарастналитѣ потребителни способности на народа ни, защото, само слѣдъ едно подобно уравновѣсяване на производителнитѣ сили на народа ни съ неговитѣ потребителни — ще може да се отстрани задушвающия ни *земледѣлски кризисъ.*

Прѣди да посочимъ, въ какво направление трѣбва да прѣустроиме — реорганизираме нашитѣ селски стопанства, за да се увеличи тѣхната производителностъ, ще разгледаме на кратко, какви сж негодитѣ и недостатѣцитѣ на сегашното наше земледѣлие. Но понеже, въ всеко едно селско стопанство, въведената стопанска система е, която дава тонъ и направление на цѣлото стопанство, то обикновено, когато говоримъ за добъръ и лошъ начинъ на стопанствуване, разбираме

практикуемата се стопанска система; то ето защо, за да бждемъ по кратки и по лесно разбрани ще се ограничимъ да разгледаме добритѣ и лошитѣ страни на господствуващата у насъ стопанска система, слѣдъ което ще си направимъ заключение: дали тази система отговаря, или не на нашитѣ икономически и социални условия.

У насъ, както е извѣстно, господствува *зърнената система* безъ торенне, а само тукъ тамъ, въ видъ на оазиси, се срѣща зърнената дву и трипропална система съ торенне. Най распространитѣ сѣвдобобрѣщения отъ тѣзи системи сж три и четири годишнитѣ. Три годишна: 1-ва година угаръ, 2-ра — зименъ посѣвъ (обикновено пшеница), 3-та — лѣтенъ посѣвъ (овесъ, ячмекъ, царевича или др. нѣкоя лѣтница); Четири годишнитѣ: 1-ва година угаръ, 2-ра — зименъ посѣвъ (пшеница), 3-та — кукурузъ и 4-та — лѣтенъ посѣвъ (ячмекъ, овесъ и др.). Отъ приведенитѣ двѣ най типични сѣвдобобрѣщения на зърненитѣ системи се вижда, че почти цѣлото обработваемо пр. странство земя ($\frac{2}{3}$ или $\frac{3}{4}$) се намира подъ зърнени — хлѣбни растения, защото културата имъ не изисква много знания, умѣния, харчение на много трудъ и капиталъ, отъ тукъ и самата система е получила названието *зърнена*. Подържанитѣ плодородието на почвата при тази система става изключително съ угаренето, за която цѣлъ се остава $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{3}$ отъ цѣлото обработваемо пространство подъ угаръ, които се обработва прѣвъ течението на цѣлата година. Този начинъ за подържанитѣ плодородието на почвата, при настоящитѣ условия, е много скъпъ, защото той струва рента отъ земята която се угари, плюсъ разноснитѣ по обработването и прѣвъ цѣлата година. Гдѣто ще каже, за една житна жътва ни трѣбватъ двѣ години: прѣвъ едната да угаримъ, а прѣвъ другата — да сѣемъ; когато, при днешнитѣ трудни условия, по напредналитѣ земледѣлци се стрѣмватъ за 1 година да искаратъ двѣ жетви. Продуктивното скотовъдство при тази система не заема видно мѣсто, защото отхтествуватъ естествени ливади въ голѣмъ размѣръ, а къмъ искусствено трѣвосѣяние (сѣяние люцерна, детелина и др.) не се още прибѣгва.

Покрай балканскитѣ мѣста и нѣкоя гдето населени окрзи сж направени нѣкоя второстепенни отклонения отъ горнитѣ сѣвдобобрѣщения, но понеже съ тѣхъ не се измѣнява типа на зърненитѣ системи, то затова нѣма да се спираме върху тѣхъ.

Зърненитѣ системи, при всячко че сж се практикували най дълго врѣме,

въ нѣкоя страни даже 6—7 столѣтия, практиката е искара на яве цѣлъ редъ неудобства, отъ които ние ще приведемъ по главнитѣ:

1. Понеже всякитѣ растения, които се обработватъ при зърненитѣ системи по своитѣ изисквания сж еднообразни: истеглюватъ отъ почвата едни и сѣщи хранителни вещества, пускатъ коренитѣ си почти еднакво дълбоко въ земята, то истощението на почвата става едностранично, а въ послѣдствие на това се явява паданието на жътвата.

2. Тѣй като всякитѣ житни растения прѣвъ врѣме на растението си, изключая само царевичата, не се обработватъ, то почвата затвърдява и забуренява до такава степенъ, щото не сж рѣдка случайтъ, когато буренитѣ вземагъ надмощие и удушватъ самитѣ жита. Тази е причината, гдѣто нашитѣ храни сж толкова нечисти, и до гдѣто се направятъ истинска търговска стока, трѣбва да се растоварватъ по чуждитѣ житни складове за прѣчистяване и чакъ тогава да се отправятъ за всесвѣтския пазаръ. Всячко това, разбира се, влияе много за понижението цѣната на нашитѣ храни.

3. Разноснитѣ по производството по житнитѣ растения при зърненитѣ системи сравнително сж много по голѣми, отъ колкото при другитѣ стопански системи, защото всякитѣ работи се струватъ прѣвъ едно и сѣщо врѣме, затова за да бжджт извършени на врѣме трѣбва да се държи повече добитъкъ, повече работници, орджия и др. Неравнобѣрното разпрѣдѣление на работитѣ прѣвъ 4-тѣхъ годишни врѣмена има и това лоше влияние, че земледѣлцитѣ прѣвъ извѣстно врѣме отъ годината (особенно въ врѣме на жътва) се прѣсилватъ въ работа, а прѣвъ останалото — нѣма какво да работятъ; резултатитѣ отъ подобно прѣсилване сж: отслабване на организма, заболѣването на голѣма частъ отъ членоветѣ на сѣмейството, а най подиръ и запустяването на цѣлата къща.

4. Дохода при зърненитѣ системи е много рискуванъ, защото се сѣятъ еднообразни култури, които никнатъ, цвѣтятъ и зрѣютъ въ едно и сѣщо врѣме, затова явили се нѣкое поврѣждение, като: градъ, кишавя година, нѣкоя болестъ и др., то поврѣдата пала еднакво на всичкитѣ растения; когато ако въ стопанството се обработватъ разнообразни растения, то последнитѣ се усигоряватъ едно съ друго, защото ако се уврѣди на едно (напр. при влажна година), то на друго не само че не му се уврѣжда, но му се и помага. Сжщото е и по отношение на пазарнитѣ условия на международното житно тържище. Достатъч-

но е едно понижение цѣнитѣ на жита и то само въ единъ търговски сезонъ, за да почувствуватъ всички земледѣлци тежитѣ удари отъ това макаръ и врѣмено понижение. Еднообразието на културитѣ е една отъ главнитѣ причини за така честото посѣщение на земледѣлцитѣ отъ неканения гостъ — гладътъ.

5. Дохода при зърненитѣ системи е не само рискованъ, нъ той е и много по-малъкъ, отъ колкото дохода при всека по-интензивна стопанска система. Причинитѣ затова сж слѣдующитѣ: 25—30% отъ цѣлото обработваемо пространство (угарѣта) лежи, така да се каже, мъртво, безъ да принесе нѣкакъвъ доходъ; цѣната на хранитѣ, вслѣдствие на силната задокеанска конкуренция и липсването у насъ на организирана житна търговия, е паднала до такава степенъ, щото въ много случаи не покрива даже разноснитѣ по производството имъ; държанието на продуктивенъ добитъкъ е много ограничено, защото отхтествува достатъчно количество фуражъ и др.

6. Последното и то най-важно неудобство на зърненитѣ системи се състои въ това, че тѣ по своята форма недопускатъ никакви нововъведения — тѣ, така да се каже, свързватъ рѣцѣтѣ на земледѣлца и не му даватъ възможностъ да стопанствува съгласно диктовката на конкуренцията и изискванието на пазара. Съ това се обяснява онова рутиниерство, онзи застои въ страни, кадѣто се практикуватъ зърненитѣ системи.

Тѣзи сж по важнитѣ неудобства на зърненитѣ системи, които правятъ невъзможно по-нататъшното имъ приложение, защото съществуващитѣ у насъ икономически условия отдавна вече диктуватъ промѣни въ нашия селско-стопански строй. Нъ какви трѣбва да бжджт тия промѣни? — Ето въпроса, чието рѣшение е съпроведено съ цѣлъ редъ мжчнотии и изисква сериозни прѣдварителни стопански изучавания.

Спорѣдъ насъ, селскитѣ ни стопанства трѣбва да се прѣустроятъ въ това направление:

1. Намаление пространството подъ угарѣта и подъ слабодоходнитѣ житни растения, цѣната на които, благодарение на силната чуждострана конкуренция, е значително спаднала;

2. Въведението на такива културни растения, които изискватъ повечето прѣкъсната *ржчна работа* и стопанско гледание, което може да имъ даде само дребния земледѣлецъ, защото той, заедно съ сѣмейството си извършва почти всичкитѣ стопанска работи. Такива растения сж търговскитѣ и нѣкоя

